

ורחבות מלמטון, מפני הרמאין.

תני בשם רבי אליעזר: הארון גלה עמהן לבבל. – מה טעם? – "לא יוותר דבר אמר י"י" – אין "דבר" אלא שהדיברות לתוכו. וכן הוא אומר: "ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית י"י" – אי זהו "חמדת בית י"י"? – זה הארון. – רבי שמעון בן לקיש אמר: במקומו היה הארון גנוז. הלא הוא דכתיב: "ויאריכו הכדים ויראו ראשי הכדים אל הקדש אל פני הדביר ולא יראו החוצה". – כתיב: "ויראו", ואת אמר: "ולא יראו"?! – אלא נראין

אור ל'שרים

לאחר שנה שלח מלך בבל את חייליו, והם הביאו לבבל את יהויכין וגם כלים שחומדים אותם משום יופיים ויוקרם שהיו בבית ה' (יש אומר, ש"כלי חמדה" משמש כנראה כינוי לכלי זכוכית). ויש לדרוש את הכתוב: – אי זהו "כלי חמדת בית י"י"? – מה הוא הכלי היפה והיקר שהיה בבית המקדש? – זה הארון – הרי שגלה הארון לבבל, כפי שניבא הנביא.

צרות מלמעלן – מלמעלה, מן החלק העליון, במקום שנותנים לתוכם כסף, ורחבות מלמטון – מלמטה, מן החלק התחתון, מפני הרמאין – כדי שלא יוכלו גנבים להכניס ידיהם ולהוציא מתוך השופרות כלום, ונקראים הגנבים רמאים, משום שהם עושים עצמם כאילו הם מכניסים לתוכם, אך הם נוטלים מתוכם (כשהיו רוצים להוציא את הכסף שבתוך השופרות, היו הופכים אותם).

☆☆☆

רבי שמעון בן לקיש (כן הוא ב"שרידי הירושלמי". אבל בתוספתא: רבי יהודה בן לקיש (תנא בדור החמישי), וכן הוא בנוסח רש"ס. ובנוסח הבבלי של מסכת שקלים: 'תני רבי יהודה בר אילעי', על פי בבלי יומא נגב, (ראה להלן). ואולי צריך לומר: 'רבי שמעון' (בן יוחאי, תנא בדור הרביעי)) אמר: במקומו היה הארון גנוז – בחורבן הבית הראשון נגזו הארון במקומו בבית קודש הקודשים, ולא גלה. ומציעים מקור בכתוב: הלא הוא (צריך לומר: 'היא') דכתיב (ב"שרידי הירושלמי": 'מה טעמיה (צריך לומר: טעמה). ובנוסח הבבלי של מסכת שקלים: 'שנאמר'): – זאת היא שכתוב (זה הוא הדבר שכתוב בהכנסת הארון אל קודש הקודשים בימי שלמה המלך): "וַיֵּאָרְכוּ הַכִּדְמִים וַיֵּרְאוּ רָאשֵׁי הַכִּדְמִים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרְאוּ חוּצָה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (מלכים א ח, ח; וכן בכתוב המקביל בדברי הימים ב ה, ט) – שני המוטות של הארון (המחוברים אליו ומשמשים לנשיאתו) היו ארוכים, וקצות המוטות נראו לעומד אצל פתח הדביר (קודש הקודשים), כלומר, למי שהיה בהיכל עצמו, אבל לא נראו למי שהיה מחוץ להיכל, והארון היה שם בדביר לעולם ("היום הזה" לעיתים עניינו: לעולם), ולא הוציאוהו עוד משם. מכאן שהארון נגזו במקומו, שהרי בבית השני לא היה הארון בדביר. ותמהים: כתיב: – "וַיֵּרְאוּ רָאשֵׁי הַכִּדְמִים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר" – קצות המוטות של הארון נראו לפני הדביר בהיכל, ואת אמר: – ואתה אומר (בהמשך הכתוב): "וְלֹא יֵרְאוּ חוּצָה" – קצות המוטות של הארון לא נראו מחוץ לדביר?! – הרי שהכתוב נראה כסותר את עצמו!

במשנה שנינו: "דיר העצים... ששם הארון גנוז". מביאים שלוש דעות בעניין מקומו של הארון בחורבן הבית הראשון:

מציעים ברייתא: תני – שונה (התנא) / שנוי (שנויה ברייתא) בשם רבי אליעזר (בן הורקנוס, תנא בדור השני): הארון גלה עמהן לבבל – כשגלו ישראל לבבל בחורבן הבית הראשון, גלה הארון עימם לבבל, ולא נגזו. – מה טעם (במסירה שלפנינו: 'מה טעם', וב"שרידי הירושלמי": 'ומה טעמיה (צריך לומר: טעמה). ובנוסח הבבלי של מסכת שקלים: 'שנאמר')? – מה הטעם? (מה המקור בכתוב שהארון גלה לבבל)? – (בנבואת ישעיהו לחזקיהו המלך על גלות בבל נאמר: "הֲיֵהָ יָמִים בְּאֵיִם וְנִשְׂאָ פֶלֶאֲשֶׁר בְּבִיתְךָ וְאֲשֶׁר אֲצִירָו אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה בְּבִלְהָ לֹא יוֹתֵר דְּבַר אָמַר י"י" (מלכים ב כ, יז; ישעיהו לטו), – יבוא זמן שבו יילקחו כל האוצרות שבביתך לבבל כשלל מלחמה, לא ישאר דבר, כך גזר ה'. ויש לדרוש את הכתוב: – איך (ב"שרידי הירושלמי" ובנוסח הבבלי של מסכת שקלים: 'ואין') "דְּבַר" אלא (בספר "והזהיר" נוסף: 'מי'. ובכתב יד הבבלי נוסף: 'ארון') שהדיברות לתוכו (בלשון ארץ ישראל משמש "לתוך" במקום "בתוך". בספר 'והזהיר', בכתב יד הבבלי ובדפוס ונציה הבבלי: 'בתוכו') – "דבר" האמור בכתוב הזה הוא הארון שבתוכו נמצאים הלוחות שעליהם כתובים עשרת הדיברות (הכתוב נדרש כך, מכיוון שהמילים "לא יוותר דְּבַר" מיותרות). הרי שניבא הנביא שיגלה הארון לבבל. וכן הוא (הכתוב) אומר (בעניין יהויכין המלך): "וְלֹא יֵרְאוּ חוּצָה וַיֵּרְאוּ רָאשֵׁי הַכִּדְמִים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרְאוּ חוּצָה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (מלכים א ח, ח; וכן בכתוב המקביל בדברי הימים ב ה, ט) – שני המוטות של הארון (המחוברים אליו ומשמשים לנשיאתו) היו ארוכים, וקצות המוטות נראו לעומד אצל פתח הדביר (קודש הקודשים), כלומר, למי שהיה בהיכל עצמו, אבל לא נראו למי שהיה מחוץ להיכל, והארון היה שם בדביר לעולם ("היום הזה" לעיתים עניינו: לעולם), ולא הוציאוהו עוד משם. מכאן שהארון נגזו במקומו, שהרי בבית השני לא היה הארון בדביר. ותמהים: כתיב: – "וַיֵּרְאוּ רָאשֵׁי הַכִּדְמִים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר" – קצות המוטות של הארון נראו לפני הדביר בהיכל, ואת אמר: – ואתה אומר (בהמשך הכתוב): "וְלֹא יֵרְאוּ חוּצָה" – קצות המוטות של הארון לא נראו מחוץ לדביר?! – הרי שהכתוב נראה כסותר את עצמו!